

Het huis met de
veranda

Het huis met de veranda

Ton Zevenhoven

Schrijver: Ton Zevenhoven
Coverontwerp: Ton Zevenhoven
ISBN: 9789 46318 5516
© Ton Zevenhoven

Hoofdstuk 1

De trein

Stanislaw kijkt voor zich uit, zijn zoon Herman rijdt met de tractor over het erf, er moet geploegd worden. Herman zwaait naar hem terwijl hij voorbij rijdt. Stanislaw steekt zijn hand op en zwaait terug. Trots is hij op zijn zoon, die jaren geleden de boerderij van hem heeft overgenomen.

Stanislaw kan niet voorkomen dat zijn gedachten afdwalen naar vroeger. Ja, vroeger was alles anders, hij deed alles met het paard. Toen Herman de boerderij overnam móest en zóu er een tractor komen, Stanislaw vond het allemaal maar onzin. Maar al snel was hij overtuigd dat het zo moest zijn, je kan de tijd niet tegenhouden. Het ploegen met een paard was zwaar werk, voor mens en dier.

Stanislaw hoest, taai snot komt naar boven. Hij haalt zijn rode zakdoek tevoorschijn, spuugt het slijm in de zakdoek en kijkt ernaar. Groen is het, met een sliertje bloed. Hij zal toch niet ziek zijn? Nee, hij moet zich niet zo ongerust maken, gewoon verkoudheid.

Hij denkt aan zijn vader, Bolek, hij kan hem niet zo goed meer voor de geest halen, hij was immers pas drie jaar toen zijn vader overleed. Het meeste weet hij van zijn vader uit de verhalen die zijn moeder vertelde en meerdere keren herhaalde. Zoals het verhaal over de trein.

Najaar 1923

Bolek Kableski knijpt zijn ogen tot spleetjes. De wind striemt zijn gezicht, sneeuwvlokken dwarrelen over de lege akker. Het bruine paard dampst en stapt door, de zwarte staart en manen wapperen in de wind. Gebogen loopt Bolek achter de ploeg en stuurt het paard vooruit. Zoveel hoeft hij het paard niet eens te corrigeren, het weet zelf wel de richting na al die jaren. Graanstoppels verdwijnen

onder de grond. De akker moet geploegd zijn voordat de winter invalt.

Na vier uur werk stopt het paard bij het zandpad, de akker is geploegd. Met de rug van zijn hand veegt hij het zweet van zijn voorhoofd. Bolek trekt de ploeg uit de grond, koppelt het paard los van het tuig, voert het paard het zandpad op waar de boerenkar staat, en spant het paard voor de wagen. Dan loopt hij naar de ploeg haalt diep adem, bukt en pakt de ploeg beet. Kreunend sleept hij het werktuig naar de kar. Hij heeft weinig kracht over, maar moedig tilt hij de ploeg op de wagen. Bolek neemt plaats op de bok en spoort zijn paard aan. Het paard snuift witte wolkjes uit zijn neusgaten en brengt de wagen moeiteloos in beweging. Bolek schudt heen en weer, als de wielen door de gaten in het zandpad rollen.

Ze naderen de spoorwegovergang, Bolek laat het paard stilstaan. Hij luistert aandachtig, kijkt van links naar rechts. Het blijft stil, niets te zien. Hoewel het zicht niet ver reikt door de sneeuwvlokken die massaal neerwarrelen, is hij ervan overtuigd dat er geen trein in aankomst is. Hij zet het paard in beweging. De wagen hobbelt over het spoor. De wielen bonken over het eerste spoor. Tussen het eerste en het tweede spoor, zakt de kar plots scheef. Het rechtervoortwiel zit vast in een gat, een gat dat er al een tijdje zit. Hij zou het wel een keer dichten, maar hij vergeet het iedere keer. Elke keer als hij met paard en wagen over het spoor gaat, rijdt hij er gewoon langs, ruimte genoeg. Maar nu was hij het gat, onzichtbaar door de sneeuw, even vergeten. Het paard trekt, maar de wagen komt niet los. De achterkant van de wagen staat vlak bij het eerste spoor. Het paard staat op het andere spoor. Bolek spoort het paard aan. Het dier spant al zijn spieren, een zwoele zweetlucht stoomt van zijn huid. Hoe hij ook trekt, de kar komt niet los.

Bolek springt van de wagen en loopt naar de achterkant, zet zijn schouder tegen de wagen en duwt. Hij roept naar het paard: 'Vooruit!' Het dier begrijpt wat van hem verwacht wordt en trekt. Het wiel komt even uit het gat. De wagen gaat een paar centimeter

vooruit, maar zakt dan weer terug. Bolek blijft even staan met beide handen tegen de wagen. Hij luistert, zijn ogen worden groot, zijn voorhoofd rimpelt. Zachtjes beginnen de rails van het spoor te ruisen. Hij duwt harder dan daarvoor, schreeuwt naar het paard. Het dier kromt de nek naar beneden en trekt. Weer komt het wiel bijna uit de kuil. Maar net voordat het wiel helemaal vrij komt, zakt het terug.

Een stoomfluit klinkt. De neerdwarrelende sneeuwvlokken ontnemen al het zicht. Bolek duwt uit alle macht, roept naar het paard. Het paard trekt, de wagen komt los. Hij schiet een stukje vooruit, naar het tweede spoor en blijft staan. De trein raast vlak achter Bolek langs. De stoomfluit schreeuwt. Wielen ratelen, het ruist en raast. Het gesnerp van staal op staal. Vonken vliegen van de wielen. Bolek wankelt en zwaait beide armen in het rond, dreigt achterover te vallen en schreeuwt van angst. Hij wil een stap achteruit doen maar beseft dat dit niet kan. Alsof een onzichtbare hand hem in de rug duwt, vindt hij zijn balans. Met een schreeuw laat hij zich voorover vallen, weg van de trein. Met beide handen grijpt hij zich vast aan de wagen en blijft zo hangen. De stoomfluit gilt, wagons geladen met kolen en hout razen achter hem langs. De trein vermindert vaart totdat de laatste wagon, een meter of tien van hem vandaan, tot stilstand komt.

Even blijft Bolek hijgend staan en loopt dan naar de voorkant van de wagen. Terwijl hij op de bok klimt denkt hij aan het gat. Het moet toch maar eens gedicht worden. Maar dat zal dan wel voorjaar worden. Het ziet er naar uit, dat er spoedig een flink pak sneeuw zal liggen. Met trillende handen pakt hij de leidsels. Terwijl hij denkt aan vrouw en kinderen, zet hij de wagen in beweging. Wat als de trein hem gegrepen zou hebben en Anna er alleen voor zou staan? Zoon Stanislaw is drie jaar. Magda en Justyna, tellen nog maar acht en negen jaar. Nee, de kinderen zijn nog veel te jong om met hun moeder een boerderij te runnen.

Terwijl hij wegrijdt, komt er een man aanrennen, vaag zichtbaar door de sneeuwvlokken. Hij loopt langs de stilstaande trein. Zijn silhouet wordt steeds duidelijker. Hij roept iets naar Bolek en

zwaait met zijn armen. ‘Hó!’ roept Bolek tot het paard en trekt aan de leidsels. De wagen komt tot stilstand terwijl de man nadert. ‘Hé jij daar, waar ben jij mee bezig?!’ Bolek kijkt, maar geeft geen antwoord. Eigenlijk weet hij niet wat hij moet zeggen.

De man komt naast de wagen staan. Hij draagt een versleten colbert, zwart van het kolengruis. Op zijn hoofd een zwarte pet. De man schreeuwt naar Bolek, wild zwaaiend met zijn armen: ‘Ik ben me bijna dood geschrokken, ben je niet lekker?’

Bolek, zoekt naar woorden en zegt: ‘Mijn excuus beste man. Maar weet u, ik zat vast met de wagen in een gat. Gelukkig schoot ik er net op tijd uit!’

‘Nou, geluk heb je zeker, ik had je hartstikke dood kunnen rijden.’

Bolek kijkt wat voor zich uit. Knikt dan en zegt: ‘Inderdaad, u hebt gelijk, ik had morsdood kunnen zijn, nogmaals mijn excuus.’

‘Nou ja,’ antwoordt de machinist en steekt zijn zwarte hand uit, ‘dan zullen we het hier maar bij laten. Maar wees voortaan alstublieft voorzichtig!’

Bolek buigt zich en pakt de uitgestoken hand. De machinist tikt even aan zijn pet, draait zich om en loopt weg.

‘Tot ziens!’ roept Bolek hem na. De machinist staat stil en draait zich om. Steekt zijn hand omhoog en zwaait.

Bolek kijkt de machinist nog even na en zet dan het paard in beweging. Hij rijdt de zandweg op naar huis. Even later hoort hij de stoomfluit van de trein die in beweging komt. Het pak sneeuw groeit gestaag en het paard sjokt voort.

Thuis gekomen zet hij het paard op stal. Het wordt al donker als hij het erf overloopt naar het huis. Hij opent de deur en gaat naar binnen. Zijn vrouw, Anna, staat bij het fornuis en roert in een pan. Een damp van bouillon en kruiden geurt door de keuken. Ze stopt met roeren, laat de houten lepel in de pan staan en draait zich om.

‘Ah, hallo, ben je daar, is de akker geploegd?’ vraagt ze met een glimlach.

‘Ja,’ antwoordt hij, ‘alhoewel het wel erg slecht werd op het eind. Het ging steeds harder sneeuwen.’

Hij trekt zijn natte schoenen uit en zet ze op de kokosmat. Hij zucht en loopt naar zijn zoon, zijn oogappel. Het kind zit in een hoek van de keuken op een kleed en speelt met houten blokken. Hij kijkt op van zijn spel en blikst even naar zijn vader. Bolek knielt tegenover zijn zoon op het kleed. Het joch lacht, zijn blauwe ogen stralen. Met zijn blonde, krullende haar is het net een engeltje uit een kerstboom. Soms, als hij met zijn moeder over de markt loopt, wordt er wel eens door een vreemdeling gezegd: ‘Ach, wat een mooi dochttertje hebt u!’

‘Ik ben niet een meisje!’ reageert Stanislaw dan, terwijl hij boos op de grond stampst. Magda zit in een hoekje op een krukje. Ze vertelt een verhaaltje aan haar pop. Justyna zit aan tafel en bladert in een prentenboek.

De kinderen liggen al op bed en ze zitten tegenover elkaar aan de keukentafel.

‘Waarom ploeg je toch ieder jaar die twee hectare arme zandgrond aan de andere kant van het spoor? We hebben genoeg werk aan onze vijftien hectare vruchtbare grond achter de woning.’

Bolek kijkt op van zijn boek en bromt: ‘Ja, ik weet hoe je erover denkt. Maar ik vind dat we het moeten gebruiken. Ook al levert het minder op, iets is altijd beter dan niets.’

‘Ja maar,’ reageert Anna, ‘je hebt er werk aan en de gewassen groeien er minder. Zonde van alle moeite, zaai er gras in, misschien kan je er nog wat hooi afhalen voor het vee.’

Bolek moppert wat in zichzelf. Hij zet zijn leesbril recht op zijn smalle neus en leest verder. Anna laat het er maar bij. Zo vaak heeft ze het er al met hem over gehad en steeds eindigt het gesprek hetzelfde.

Terwijl de breipennen tikken kijkt ze naar haar man tegenover haar. Zoals hij daar zit, armen over elkaar op de tafelfrand. Licht gebogen over zijn boek. De leesbril op het puntje van zijn neus.

Zijn blonde krullen doen haar aan haar zoontje denken. Ook hij heeft dezelfde blonde krullen.

Ja, ze weet nog goed hoe ze begonnen waren, tien jaar geleden. Zij woonde in het dorp bij haar ouders. Haar ouders runnen een kruidenierszaak in het dorp. Bolek kwam er regelmatig als klant. Ook nu doen ze nog steeds hun inkopen bij haar ouders. Ze was vijfentwintig toen en nog steeds ongehuwd. Haar ouders zaten hier meer over in dan zij zelf. 'Het wordt tijd,' hadden ze gezegd. Haar jongere zus Edyta, was immers al jaren getrouwd en had drie kinderen. Nee, haar ouders vonden dat ze maar eens een goede man aan de haak moest slaan. Bolek Kabelski, ja dat was een goede partij! Hij had een boerderij met zeventien hectares land geërfd van zijn ouders.

Haar ouders hadden het goed geregeld. Regelmatig werd Bolek uitgenodigd. Hij was wel geïnteresseerd in de slanke Anna met haar gitzwarte lange haar. Zij vond Bolek eigenlijk niet de man van haar dromen. Maar haar hele leven bij haar ouders, dat zag ze ook niet zitten. Uiteindelijk kwam het er toch van, wat haar ouders hoopten.

Bolek is geen slechte echtgenoot, dat is waar, maar wel saai. Overdag het werk en 's avonds na het eten, duikt hij gelijk met zijn neus in het één of andere boek. In het voorjaar en zomer werkt ze vaak mee op het land. En dan ook het huishouden en zorgen voor de kinderen. Soms verlangt ze terug naar de tijd dat ze nog thuis woonde. Dan hielp ze in de winkel van haar ouders. Het contact en de gesprekken met klanten. Ja, dat mist ze wel, op deze afgelegen boerderij.

Bolek schrikt op uit zijn boek en kijkt naar de klok die naast het fornuis aan de muur hangt. 'Nou vrouw, al weer tien uur, hoe denk je erover?' Ze staat op en legt het breiwerk in de mand.

Stanislaw schrikt op, het begint al te schemeren en Herman rijdt met de tractor over het erf. Hij is zeker al klaar met het ploegen? Stanislaw wrijft zijn ogen uit en bedenkt dat hij tijdens zijn gemijmer over vroeger in slaap moet zijn gevallen. Hij staat

moeizaam op van het bankje, die verdomde rug ook altijd. In een gebogen houding loopt hij langzaam naar de deur en gaat naar binnen.

Hoofdstuk 2

Karol

De man op de radio vertelt over de muur in Berlijn. Gisterenavond om drie minuten voor zeven zijn er een paar doorgangen naar West-Berlijn opengegaan. Er stonden duizenden mensen bij de poorten, die naar West-Berlijn wilden. Stanislaw luistert met verbazing naar deze berichten. Zal alles nu anders worden? vraagt hij zich af.

Zovele jaren communisme, zoveel jaren van werken voor een ideaal. En nu wordt het misschien zomaar weggevaagd. Niet dat hij het ermee eens is met het communisme, o nee! Tientallen jaren heeft hij hard gewerkt op de boerderij. Hij voelde zich een slaaf op zijn eigen bedrijf. De grond was van hem en zijn gezin, maar toch ook weer niet.

Radio, denkt hij en moet aan zijn oom Karol denken. Oom Karol bevoer de wereldzeeën en had de mooiste verhalen. Stanislaw grinnikt als hij terugdenkt aan zijn ouderlijk huis in Polen en een bezoek van oom Karol.

De deur gaat open en een man komt binnen. Hij draagt een jutezak over zijn schouder. Ze kijken op, wie is die onverwachte gast? Wie trotseert de gladde, met sneeuw bedekte wegen om hen met een bezoek te vereren? Bolek herkent de in bont gehulde man en roept: 'Karol, goede morgen! Weer vaste grond onder je voeten?'

Karol is zijn oudste broer. Eigenlijk was hij degene die de boerderij voort zou zetten na het overlijden van vader. Maar hij wilde dit niet. Het zeemanschap trok hem. Het grote water en de vreemde kusten.

‘Koffie?’ vraagt Bolek.

‘Ja graag,’ antwoordt hij.

Anna zet een mok voor hem neer op tafel.

‘Zo,’ begint Bolek, ‘vertel eens, hoe is deze reis verlopen?’

‘Ja ach,’ zegt Karol peinzend, ‘niet zo veel anders als al die andere. Vanuit Gdansk vertrokken wij naar Rotterdam. Nadat we daar gelost en geladen hadden, ging de reis naar Suriname. Dan de oceaan weer over naar Kaapstad. Van Kaapstad naar Portugal en daarna naar Rotterdam en terug naar Gdansk.’

‘Ja, voor jou is dat allemaal maar een *gewone reis*,’ lacht Bolek, ‘maar voor ons, simpele lieden, is het altijd toch bijzonder, om te mogen horen hoe het in die vreemde landen eraan toe gaat. Kom, vertel nog eens wat meer?’

Karol trekt een bedenkelijk gezicht, hij vindt zichzelf eigenlijk niet zo’n groot verteller. Ja en het komt toch eigenlijk altijd weer op hetzelfde neer. Dagen- en wekenlang soms, zie je alleen het schip met zijn dek en alles wat er in, op en aan vast zit. Maar het meeste van de tijd brengt hij door in de radiohut als marconist. Hij onderhoudt de contacten met andere schepen, met de wal en het luisteren naar weersberichten. Eigenlijk had hij niet meer gezien dan naar oliestinkende havens en krijsende meeuwen. Maar hij besluit om zijn verhaal te mengen met wat hij op eerdere reizen had gezien.

Zijn toehoorders luisteren ademloos hoe hij vertelt. Over witte stranden in tropische landen. Daar waar kokosnoten en bananen zomaar aan de bomen hangen. Over leeuwen, apen en zwarte mensen die er halfnaakt lopen. Ze luisteren er naar of ze het allemaal voor het eerst horen. Maar Karol vertelt iedere keer hetzelfde na elke reis. Goed, hier en daar vult hij het wel eens aan. Wel of niet uit zijn duim gezogen, wie weet. Het maakt niet uit, zijn luisteraars genieten er iedere keer weer van.

Dan stopt Karol ineens. ‘Dat is waar ook, wacht even!’ Hij loopt naar de deur, pakt de jutezak die er nog steeds staat en loopt ermee naar de tafel. ‘Kijk wat ik voor jullie mee heb gebracht!’ Hij steekt zijn hand in de zak, haalt er een grote tros bananen uit en legt hem

op tafel tussen de borden. ‘Bananen uit Afrika,’ roept hij triomfantelijk. Zijn hand gaat nogmaals in de zak en hij haalt een oranje sinaasappel tevoorschijn. ‘En sinaasappels uit Spanje, voor jullie.’

Het gezin kijkt ernaar met grote ogen. Zulk soort lekkernijen, dat zag je zelden.

‘Nou, enorm bedankt!’ roept Bolek hem toe. Anna knikt instemmend. Bolek staat op en loopt naar de kast. Hij haalt er twee glaasjes en een fles wodka tevoorschijn, zet de twee glaasjes op tafel en schenkt ze tot de rand vol.

‘Zelf gestookt,’ grijnst hij.

Karol lacht terug en knikt.

‘Na zdrowie!’ roept Bolek terwijl hij zijn glas heft.

‘Na zdrowie,’ antwoordt Karol.

Ze klinken en gooien het vocht in één keer achterover.

Er wordt gepraat over van alles, over dingen in het dorp. Wie het houdt met wie en dat soort zaken, zoals altijd, de dorpsroddels. Er wordt keer op keer geklonken, totdat Karol het genoeg vindt en opstaat. ‘Nou, ik ga maar weer eens naar Karina. Ze moet me toch al zoveel missen.’

Hij staat op en ziet de tafel wankelen, ook de vloer is ineens zo scheef. Hij grijpt zich vast aan de tafelrand. Kijkt naar de fles op tafel, die op een dun laagje na, leeg is.

‘Koppig spul, dat zelfgemaakte goedje van jou,’ zegt hij met een dikke tong.

‘Ja, ik weet het, maar het houdt je wel lekker warm met zulk weer,’ antwoordt Bolek traag.

Karol knikt en laat de tafelrand los, hij waggelt naar de deur. De keukenvloer beweegt als het dek van een schip. Voor hem niet ongewoon, maar dit is geen schip, maar een huis. Bolek staat op en blijft even staan. Hij moet zich stevig vasthouden aan de rugleuning van een stoel. Dan verzamelt hij zijn moed en waggelt achter Karol aan. Anna ziet het aan en schudt haar hoofd. Altijd weer hetzelfde met die twee, gieten zich vol met wodka en zijn vervolgens half van de wereld.